

Voorstel Gemeenteraad nr:

Onderwerp	Aanvraag budget mobiliteitsprojecten 2017 en meerjarige doorkijk		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren (C)		
Programma	Domein Fysiek; Strategie & Beleid	Aangeboden aan Raad	8 november 2016
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1600090974

Wij stellen u voor te besluiten om:

- 1) De meerjarige prioriteringslijst van de mobiliteitsprojecten vast te stellen (bijlage 2).
- 2) Opdracht te geven voor de voorbereiding en uitvoering van de mobiliteitsprojecten, jaarschijf 2017, conform deze prioriteringslijst en zoals beschreven in dit voorstel en bijbehorende bijlage 1.
- 3) Het voor de jaarschijf 2017 benodigde budget van in totaal EUR 2.875.000 beschikbaar te stellen en dit budget te dekken uit:
 - a) een bedrag van 1.934.000 euro ten laste van de reserve Mobiliteitsprojecten,
 - b) een bedrag van 941.000 euro uit reeds toegekende subsidies,en de begroting dienovereenkomstig te wijzigen

Inleiding

Uw raad ontvangt jaarlijks een voorstel voor de voorbereiding en uitvoering van diverse mobiliteitsprojecten. Deze projecten zijn gebaseerd op de diverse vastgestelde beleidsvisies zoals de Mobiliteitsvisie, de Parkeervisie, de Fietsvisie en het Vervangingsplan Verkeers Regel Installaties. Het nu voorliggende voorstel heeft betrekking op de activiteiten die in 2017 worden uitgevoerd of starten. Het bouwt voort op de in gang gezette activiteiten van de afgelopen jaren (zie ook bijlage 3). Daarnaast sluit het vanzelfsprekend aan bij de 2 door het College vastgestelde speerpunten te weten:

- de economische bereikbaarheid
- Enschede als Smart City met hier binnen het speerpunt Smart Mobility

Ten aanzien van het versterken van de lobby voor en de verbetering van de economische bereikbaarheid is een separaat voorstel ontwikkeld waarin de aanpak hiervan is beschreven. In 2016 is voor dit project een bedrag van € 200.000 aangevraagd voor de dekking van externe onderzoeken alsook voor de dekking van interne kosten. Het betrof een eenmalig bedrag. Projecten uit de projectenlijst (bijlage 2) die specifiek bijdragen aan dit project zijn bijvoorbeeld de N18 en het project 'verbeteren economische bereikbaarheid/structuurversterking'.

Ten aanzien van Smart Mobility zijn er diverse lopende projecten die hier aan bijdragen, zoals SMART en EMPOWER. Maar ook proberen we meer en meer rondom de verkeerslichten, het parkeerverwijssysteem en de data die we op verkeersgebied verzamelen combinaties te leggen met projecten onderling, met innovaties en met samenwerking met kennisinstellingen (UT en Saxion) en bedrijfsleven. De nog beschikbare budgetten voor 'strategische fiets-, parkeer- en OV projecten' en voor 'onderzoek beleids- en infra projecten' kunnen in 2017 ook ingezet worden voor het in gang zetten van verdere innovatie en samenwerking.

Voor het overige ligt het accent in dit voorstel met name op projecten die voortgaan op de al in gang gezette projecten en het afmaken hiervan, zoals projecten die behoren tot de Fietsvisie en daarmee ook het Actieplan Duurzaamheid. Daarnaast betreft het voorstel de reguliere exploitatiebudgetten en verkeersveiligheidsprojecten.

In de meerjarige prioriteringslijst (bijlage 2) is een overzicht gegeven van de financiering van de mobiliteitsprojecten 2017 en verder, waarbij rekening is gehouden met de eerdere bezuinigingsafspraken. Onder de streep in de prioriteringslijst is een aantal projecten opgenomen waar in de komende jaren, afhankelijk van de toekomstige bestedingsruimte en subsidiekansen, een nadere prioritering gewenst is.

Beoogd resultaat

Met de voorbereiding en uitvoering van het voorgestelde maatregelenpakket in 2017 wordt invulling gegeven aan de gemeentelijke mobiliteitsdoelen om de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid in Enschede op peil te houden c.q. te verbeteren.

Argumenten

1.1 *Verdere uitvoering Fietsvisie, vervanging en exploitatie verkeerslichten, Smart, verkeersveiligheid en wijkverkeerscirculatieplannen*

- 1.1.1 Fietsprojecten: Dit betreft de meerjarige gedragsmaatregelen fiets en de doorlopende fysieke fietsprojecten, alsmede de reguliere aanvraag van een exploitatiebudget voor fietsenstallingen. Ook in 2015 en 2016 zijn in het kader van het Beter Benutten 2 programma budgetten aangevraagd om hiermee de verdere aanleg van diverse ontvlochten fietsroutes (fietsstraten) en verbetering van bestaande fietsenvoorzieningen te realiseren, dit alles in combinatie met het uitvoeren van gedragsmaatregelen. In 2017 betreft het de laatste (3^e) tranche. De projecten zullen naar verwachting eind 2017/begin 2018 afgerond worden.
- 1.1.2 Verkeerslichten: Het aangevraagde bedrag voor 2017 is voor het regulier onderhoud alsmede voor de geplande vervanging van verkeerslichten en dynamisch verkeersmanagementsystemen. Dit is in lijn met het in 2014 vastgestelde vervangingsplan.
- 1.1.3 Smart: De afgelopen jaren is het instrument SMART in samenwerking met een aantal lokale marktpartijen ontwikkeld en toegepast. Zo vormt de SMART app een belangrijke drager voor de Beter Benutten gedragscampagnes fiets. Daarnaast is SMART input voor het Europese onderzoeksproject EMPOWER (100% financiering door de EU met samenwerking lokale MKB en UT) dat zich richt op het creëren van een duurzame gedragsverandering, aansluitend bij de gedragsmaatregelen fiets die wij uitvoeren. Dit project loopt tot mei 2018. Ook de inzichten in verkeersstromen die we krijgen door het gebruik van SMART worden in toenemende mate gebruikt voor monitoring en evaluatie van onze mobiliteitsprojecten. Na afloop van het EMPOWER project en de gedragsmaatregelen fiets (medio/eind 2018) zal dit instrument worden geëvalueerd en het mogelijke vervolgtraject hiervoor worden voorgelegd.
- 1.1.4 Verkeersveiligheid: De begrote uitgaven voor verkeersveiligheid zijn gelijk aan het voorgaand jaar.
- 1.1.5 Wijkverkeerscirculatieplannen: Voor de uitvoering van maatregelen in 2017 wordt 200.000 euro opgehaald. Samen met het al eerder aangevraagde budget en de nog gereserveerde budgetten voor de komende jaren kan hierin een belangrijke slag worden gemaakt. De resultaten van de evaluatie van het verkeerscirculatieplan worden hierin meegenomen.

In bijlage 1 zijn de mobiliteitsprojecten meer gespecificeerd beschreven.

1.2. *Helderheid over financierbaarheid van toekomstige projecten*

De prioriteringslijst 2017 is relevant om vast te kunnen stellen welke activiteiten en projecten op termijn gefinancierd kunnen worden en welk beslag op eigen middelen daar (indicatief) mee gemoeid is. Dat geeft helderheid en inzicht over wat wel en niet betaalbaar is. Met de vaststelling van de lijst stelt uw raad niet het budget voor ieder genoemd project in bijlage 2 beschikbaar; dat geldt alleen voor de projecten die genoemd worden in bijlage 1 van dit voorstel.

Kanttekeningen

1.1 *Budgetramingen soms nog globaal*

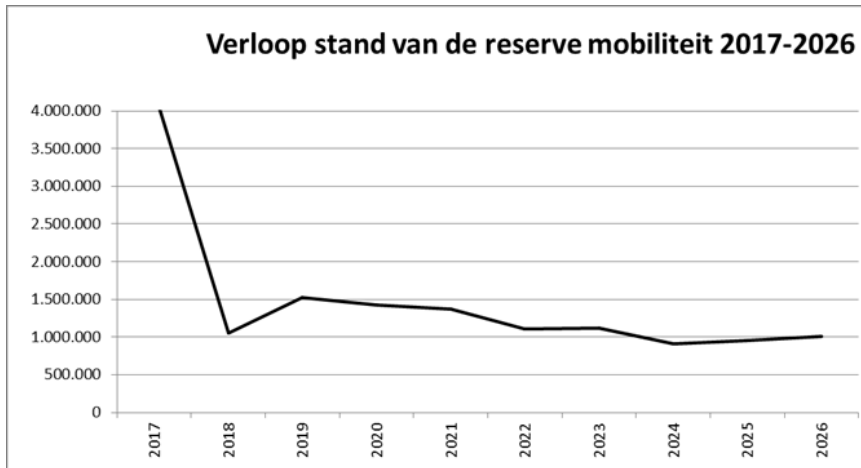
Nog niet altijd is op voorhand bekend wat de verwachte uitvoeringskosten van projecten zullen zijn. De kostenramingen zijn globaal ingeschat. Bij de verdere uitwerking (ontwerp, bestek, aanbesteding) kunnen de benodigde financiële middelen beter in beeld worden gebracht, alsmede de subsidiekansen en subsidiebijdragen.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Het stimuleren van het fietsgebruik draagt – naast bereikbaarheid en gezondheid – ook bij aan het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid, zoals ook verwoord in de Fietsvisie. Duurzaamheid wordt verder, net als innovatie, zoveel mogelijk geïncorporeerd in de uitvoering van het mobiliteitsbeleid.

Kosten, opbrengsten, dekking

De eigen bijdrage voor de projecten wordt gefinancierd uit de reserve voor mobiliteitsprojecten. De genoemde subsidiebedragen zijn allemaal toegezegd in een beschikking. Het toekomstige verloop van de reserve, uitgaande van de lopende projecten, het nu gevraagde budget en de uitvoering van de projecten op de prioriteitenlijst is weergegeven in afbeelding 1.

Afbeelding 1: Verloop van de reserve Mobiliteit

Bij bovenstaande grafiek en bijbehorende cijfers in bijlage 2 gelden de volgende uitgangspunten:

- kosten zijn gebaseerd op prijspeil 2017 en worden jaarlijks geïndexeerd op basis van een veronderstelde 2,5%-inflatie. Jarenlang is hiervoor 3% gehanteerd maar gelet op de afgelopen jaren van lage inflatie is deze nu licht naar beneden bijgesteld. In 2017 wordt breder bekeken hoe binnen het fysieke domein integraal omgegaan wordt met de te hanteren lang lopende prognose ten aanzien van indexatiepercentages;
- in de tabel in bijlage 2 zijn de kosten op basis van netto contante waarde weergegeven;
- grote investeringsprojecten worden afgeschreven over een looptijd van 40 jaar en een rekenrente van 3,25%;
- de jaarlijkse storting ten gunste van de reserve (bijdrage vanuit de algemene middelen) is niet geïndexeerd;
- conform de Programmabegroting 2013-2016 wordt een aparte buffer van 500.000 euro gehanteerd.

De grafiek geeft het voorziene verloop van de reserve weer voor de komende 10 jaar. Op nog langere termijn is de prognose dat de reserve nog iets verder afneemt maar net boven de nullijn blijft. Het nu voorziene meerjarige programma kan dus worden uitgevoerd, maar er is geen ruimte voor nieuw programma, zoals de projecten die onder de streep staan.

Communicatie

Openbaar

Vervolg

Nadat raadskrediet is verstrekt voor de genoemde mobiliteitsprojecten zal de verdere voorbereiding en uitvoering ter hand worden genomen, dit in nauw overleg met de diverse partners in de stad en de omgeving.

Bijlagen:

- bijlage 1: beschrijving mobiliteitsprojecten waarvoor budget wordt gevraagd
- bijlage 2: meerjarige prioriteitenlijst
- bijlage 3: overzicht stand van zaken uitgevoerde projecten 2015-2016
- bijlage 4: begrotingswijziging

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
De loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A. Smit

dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,

de Voorzitter

R.M. Jongedijk

G.O. van Veldhuizen

Bijlage 1 Beschrijving mobiliteitsprojecten 2017 waarvoor budget wordt gevraagd

De projecten en thema's waarvoor budget wordt gevraagd in dit raadsvoorstel zijn hieronder meer specifiek beschreven.

project/activiteit	eigen middelen	subsidie	totaal bedrag
Bereikbaarheid/fietsprojecten			
1. (Fiets)projecten Beter Benutten, derde tranche jaarschijf 2017	339.000	791.000	1.130.000
2. Fietsprojecten die niet onder Beter Benutten vallen.	250.000	0	250.000
3. Exploitatie bestaande en nieuwe fietsenstallingen	275.000	0	275.000
4. Vervolgstudie verbetering doorstroming Zuidelijke invalswegen, e.o.	75.000	0	75.000
5. projectbegeleiding uitvoering N18 (2017-2018)	50.000	0	50.000
Verkeersmanagement			
6. Vervanging verkeersregelininstallaties 2017	445.000	0	445.000
7. Exploitatie Smart 2.0, incl. minimale aanpassingen in 2017	200.000	0	200.000
Verkeersveiligheid			
8. Verkeersveiligheid educatiecampagnes	50.000	150.000	200.000
9. Infrastructurele maatregelen verkeersveiligheid	50.000	(12.500)	50.000
10. Wijkverkeerscirculatieplannen	200.000	(50.000)	200.000
TOTAAL	1.934.000	941.000	2.875.000

ad 1). Fiets en VRI-projecten Beter Benutten 2; derde tranche jaarschijf 2017:

Bij uw raadsbesluit van maart 2015 heeft u de intentie uitgesproken om het volledige pakket van maatregelen onder de noemer Beter Benutten 2 over de jaren 2015-2017 te realiseren. Dit was van belang, omdat subsidie was aangevraagd en verkregen op basis van het grotere pakket van maatregelen. Het totale pakket beslaat 3,7 miljoen euro waarvan ruim 2,7 miljoen wordt gedekt uit subsidies. In maart 2015 en maart 2016 stelde u de eerste twee tranches ruim 1,3 miljoen euro aan eigen middelen beschikbaar. Met dit voorstel stemt u in met de laatste tranche met een eigen bijdrage van € 339.000.

Eind 2017/begin 2018 worden de volgende BB2-projecten afgerond c.q. uitgevoerd:

- anti-diefstal maatregelen en verbetering van fietsenstallingen (50.000 euro)
- verbetering doorstroming fiets bij verkeerslichten (125.000 euro)
- uitvoering ontvlochten fietsroute Stadsveld (500.000 euro)
- uitvoering ontvlochten fietsroute Pathmos (405.000 euro)
- monitoring en evaluatie BB2 in 2017 (50.000 euro)

De uitvoering van de Beter Benutten 2 projecten ligt thans op schema, zowel voor wat betreft de uitvoering als de financiën.

ad 2). Fietsprojecten die **niet** onder Beter Benutten vallen:

Met de voorgestelde maatregelen wordt de uitvoering van een aantal maatregelen -zoals voorzien in de Fietsvisie 2012-2020 en die niet onder het pakket Beter Benutten vallen- gecontinueerd. Dit betreft met name:

- verbetering van de bestaande fietspaden waarbij meegelift wordt met MIW/MIR-plannen. Hiervoor wordt totaal € 100.000 aangevraagd;
- verdere aanpassing tunnelverfraaiing; Met name bij de kunstverfraaiing van de Prinsesstunnel is de omvang van het project uitgebreid hetgeen tot meerkosten leidt van € 25.000 in 2017;
- projectleiding fietsprojecten in 2017. Hiervoor is tevens een budget nodig van € 50.000;
- voorbereiding ontvlochten fietsroutes 2018. Voor deze voorbereiding wordt € 75.000 aangevraagd.

In 2018 zullen naar verwachting de volgende projecten uitgevoerd worden:

- verbetering fietspaden Oldenzaalsestraat ten zuiden van Molenstraat (meeliftend met MIW-MIR-plannen);
- realisatie ontvlochten fietsroute/aanleg F35 Oosterstraat tussen Oldenzaalsestraat en Hoge Boekelerweg en/of Noord-Esmarkerrondweg (afhankelijk van ontwerp en kosten);
- realisatie ontvlochten fietsroute Keppelerdijk.

ad 3). Exploitatie bestaande en nieuwe fietsenstallingen:

Voor de jaren 2017 en 2018 is een dekking van de exploitatielasten voor de bestaande en nieuwe fietsenstallingen nodig van € 275.000 vanuit de reserve Mobiliteitsprojecten. De jaarlijkse kosten voor exploitatie van bestaande en nieuwe fietsenstallingen bedraagt totaal € 375.000/jaar. In het voorjaar van 2017 zal bezien worden welke scenario's mogelijk zijn om de exploitatielasten verder te reduceren. Op dit moment is er nog een restantbudget beschikbaar van totaal € 200.000, waardoor nu € 275.000 nodig is voor de jaren 2017 resp. 2018. De exploitatielasten voor de nieuwe fietsenstallingen Wilminkplein, Noordzijde centraal station en station Kennispark vallen eveneens onder dit project. Vanaf 2019 is het de intentie om de gehele exploitatie voor fietsenstallingen ten laste te brengen van de exploitatie van het Parkeerbedrijf Enschede in plaats van de projectenlijst Mobiliteit. In de eerste helft van 2017 zal aan de raad hiertoe een voorstel met diverse scenario's omtrent parkeertariefstellingen en mogelijke bestedingen van de exploitatieresultaten van de Meerjaren Prognose Parkeerbedrijf (MPP) worden voorgelegd.

ad 4). (Vervolg) studie maatregelen Zuidelijke Invalswegen, e.o.:

In 2014 is een studie uitgevoerd naar de effecten van diverse ruimtelijke ontwikkelingen en het ontstaan van mogelijke verkeersknelpunten rondom de Zuiderval en omgeving. De resultaten van deze studie zijn in 2015 gepresenteerd in het randprogramma van de raad. De studie laat zien dat met name de kruisingen Westerval-Parkweg, Westerval-Volksparksingel, Kuipersdijk-Wethouder Beversstraat en Kuipersdijk-Varviksingel in 2020 gaan knellen, met name door de opening van de nieuwe N18 met een nieuwe aansluiting op de Westerval. In 2017 zal daarom verder gestudeerd worden naar mogelijke verbeteringen. In de prioriteringslijst is rekening gehouden met een indicatieve reservering aan eigen middelen voor verbeteringen aan de zuidelijke invalswegen van 750.000 euro (in 2018).

Ad 5). Projectbegeleiding uitvoering N18:

Rijkswaterstaat heeft opdracht verstrekt tot de aanleg van de nieuwe N18. Deze aanleg zal plaatsvinden in de jaren 2017-2018. De gemeente begeleidt dit project. De ambtelijke inzet wordt geraamd om € 50.000 totaal over de jaren 2017-2018 en ter afdekking van reeds gemaakte kosten in 2016. Daarnaast moet in 2018 het beheer en onderhoud voor de nieuwe vri's van Rijkswaterstaat op de aansluiting van de nieuwe N18 met de Westerval (aansluiting A35-West) voor 15 jaar worden afgekocht ter waarde van € 50.000. Dit is een gebruikelijke procedure die ook voor de huidige vri's is gehanteerd.

Ad 6). Vervanging verkeersregelininstallaties 2017:

Uit dit budget wordt de exploitatie en de vervanging van verkeerslichten en andere elektronische (wegkant)apparatuur betaald. Conform het door het College in 2014 vastgestelde vervangingsplan wordt voorgesteld om, mede met het restantbudget 2016 de verkeerslichten Burg. M. van Veenlaan – Weth. Beversstraat, Burg. M. van Veenlaan – Singels en Westerval-Parkweg in 2017 te vervangen. Begin 2017 staat ook het verwijderen van de verkeerslichten op de Wesselerbrinklaan – Het Bijvank (eerst op proef) en Wesselerbrinklaan- Broekheurnering (aanleg rotonde) gepland. Hiermee is reeds in de projectenlijst 2016 rekening gehouden en is op 16 maart 2016 door u totaal € 600.000 beschikbaar gesteld.

Ad 7). Exploitatie Smart 2.0 in 2017:

De afgelopen jaren is het instrument SMART in samenwerking met een aantal lokale marktpartijen ontwikkeld en toegepast zowel in Enschede als in de Regio Twente (met name Hengelo en Almelo). Zo vormt de SMART app een belangrijke drager voor de Beter Benutten gedragscampagnes fiets. Daarnaast is SMART input voor het Europese onderzoeksproject EMPOWER (100% financiering door de EU met samenwerking lokale MKB en UT) dat zich richt op het creëren van een duurzame gedragsverandering, aansluitend bij de gedragsmaatregelen fiets die wij uitvoeren. Dit project loopt tot mei 2018. Ook de inzichten in verkeersstromen die we krijgen door het gebruik van SMART worden in toenemende mate gebruikt voor monitoring en evaluatie van onze mobiliteitsprojecten. Na afloop van het EMPOWER project en de gedragsmaatregelen fiets, (medio/eind 2018) zal dit instrument worden geëvalueerd en het mogelijke vervolgtraject hiervoor worden voorgelegd. Per brief is de raad hierover in november 2015 geïnformeerd. Voor 2017 is een budget nodig voor de exploitatie (en minimale aanpassing) van SMART 2,0 van € 200.000 (NB: ook noodzakelijk om aan de subsidieverplichtingen van SMART, Beter Benutten en EMPOWER te voldoen).

ad 8). Verkeersveiligheid educatiecampagnes:

Net als voorgaande jaren worden middelen ingezet om projecten op scholen en voor bepaalde doelgroepen te financieren. De inzet van eigen middelen voor campagnes en voorlichting is conform eerdere bezuinigingsafspraken sober. De 50.000 euro inzet van eigen middelen (aangevuld met 150.000 euro subsidie) komt overeen met de inzet in 2015 en 2016. Deze verkeerseducatie en -campagnes richten zich vooral op de schooljeugd (bijvoorbeeld gevaren van de dode hoek van vrachtwagens, lespakketten en acties met betrekking tot fietsverlichting, e.d.) maar ook ten dele op ouderen, vanwege de toename in ongevallen met deze leeftijdsgroep. De meeste van deze projecten worden uitgevoerd in samenspraak met het Regionaal Orgaan

Verkeersveiligheid Oost-Nederland (ROV Oost Nederland) in samenwerking met de lokale of regionale afdelingen van onder meer Veilig Verkeer Nederland.

ad 9). Infrastructurele maatregelen verkeersveiligheid:

Jaarlijks is er een beperkt budget beschikbaar om kleine infrastructurele maatregelen uit te voeren die de verkeersveiligheid ten goede komen. De 50.000 euro aan eigen middelen voor fysieke verkeersveiligheidsmaatregelen is een halvering van het budget ten opzichte van 2014 en dwingt, conform de lijn van het Coalitieakkoord, daarom om kritisch te zijn ten aanzien van de uitvoering van maatregelen. Bovenop de gemeentelijke bijdrage is vaak een provinciale subsidie mogelijk in de orde van grootte van 25% van de projectkosten.

Ad 10). Wijkverkeerscirculatieplannen:

Ook in 2017 worden nog diverse maatregelen volgend uit de wijkverkeerscirculatieplannen uitgevoerd. Hierover bent u reeds geïnformeerd. Begin 2017 zal aan de raad ook de uitkomsten van de evaluatiestudie Verkeerscirculatie Molenstraat worden voorgelegd. Afhankelijk van de uitkomsten zou dit kunnen leiden tot aanpassingen van o.a. het kruispunt Oldenzaalsestraat-Molenstraat om hier de afwikkeling te verbeteren. Dekking van eventuele maatregelen volgend uit deze evaluatiestudie zal uit dit project 9 plaatsvinden. Voor 2017 is in de projectlijst 200.000 euro opgenomen.

Vorbereiding fietsbrug Euregioweg:

Voor de voorbereiding van de fietsbrug Euregioweg is een separaat B&W- en raadsvoorstel opgesteld. In het nu voorliggende voorstel voor de projectenlijst Mobiliteit is voor dit project daarom geen budget opgenomen. De financiële consequenties van dit voorstel zijn vanzelfsprekend wel in het totaaloverzicht (bijlage 2) meegenomen.

BIJLAGE 2 PROJECTENLIJST 2017-2023
A: projecten BOVEN de streep

Nr	Project	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Verkeersveiligheid gedragscampagnes en educatie							
	uitgaande van 75% subsidie (= € 150.000 en eigen middelen 50.000/jr	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
	totale investering € 200.000 p/j voor voorbereiding + uitvoering	0	0	0	0	0	0	0
2	Verkeersveiligheid: kleine knelpunten verkeersveiligheid en doorstroming							
	eigen middelen incl voorbereidingskosten excl mogelijke subsidies	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
	Veelal 25% subsidie mogelijk	0	0	0	0	0	0	0
3	Strategische fiets-parkeer- en ov en kleine ov infra							
	samenvoeging ov kleine infra, strategische fiets/OV/parkeerprojecten	0	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
	eigen middelen incl voorbereidingskosten, exclusief evt. subsidie	0	0	0	0	0	0	0
4	Onderzoek, beleids- en infra, lobby externe bereikbaarheid, duurz. mob.+monitoring							
	samenvoeging onderzoek beleids- en infra, duurzame mobiliteit, monitoring/kenteke	0	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000
	uitv. te activeren	0	0	0	0	0	0	0
5	Exploitatielasten SMART 2017-2018, incl minimale aanpassingen/optimalisatie							
	exploitatie, uitgaande van nog beschikbare middelen en subsidie Min I&M	200.000	200.000	0	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	0	0	0	0	0	0
6	Fietsprojecten 2015 e.v. die niet vallen onder pakket Beter Benutten 2							
	Vele aanvullende fietsprojecten uit de Fietsvisie 2012-2020	250.000	401.000	0	0	0	0	0
	eigen middelen	0	0	1.000.000	0	0	0	0
7	Aanvullend verv. budget VRI en DVM bestaande systemen en verwijderen vri's							
	(exploitatie)	445.000	445.000	445.000	985.000	985.000	985.000	445.000
	uitv. te activeren	0	0	0	0	0	0	0
8	Wijk-VCP's en evaluatiemaatregelen Molenstraat & Moolenhof							
	eigen middelen incl voorbereiding excl mogelijke subsidie	200.000	250.000	250.000	205.000	0	0	0
	incl kruising Molenstraat - Oudenzaalsestraat	0	0	0	0	0	0	0
9	Zuidelijke invalswegen e.o. vervolgstudie en maatregelen							
	eigen middelen excl mogelijke subsidies, voorbereiding 10% in jaar voor uitvoering	75.000	0	0	0	0	0	0
	vervolgonderzoek nav. studie Zuiderval	0	750.000	0	0	0	0	0
10	Begeleiding N18							
	Eigen begeleidingskosten t/m realisatie en opening in 2019 incl. Vervanging VRI	50.000	50.000	0	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	0	0	0	0	0	0
11	Beter Benutten-2 Fiets en Dyn. Verk. management-pakket 2015-2017							
	Totaal gemeentelijk budget voorbereiding+uitvoering	339.000	0	0	0	0	0	0
	uitgaande van min 50% en max 75% subsidie ; In 2015 nog geen subsidie ingeboekt totdat beschikking formeel binnen is. In 2016 en 2017 alvast gerekend met minimaal 50% subsidiebijdrage.	0	0	0	0	0	0	0
12	Exploitatielasten fietsenstallingen De graaff & V&D, Wilminkplein							
	voorbereiding en uitvoering	275.000	275.000	0	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	0	0	0	0	0	0
13	Euregioweg fietspad							
	ongelijkvloerse variant	300.000	0	0	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	1.600.000	0	0	0	0	0
	<i>Lopende Afschrijvingen (en dus reeds toegekend krediet)</i>							
14	Verbetering ontsluiting Enschede Kennispark							
	Eigen middelen excl subsidies	0	0	0	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	0	0	0	4.500.000	0	0
15	Verbeteren economische bereikbaarheid/structuurversterking							
	Eigen middelen excl subsidies	0	0	0	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	0	0	0	1.500.000	0	0
16	F35 Lambertus Buddestraat - Station CS							
	raming 15 min	0	250.000	250.000	0	0	0	0
	uitv. te activeren	0	0	0	0	0	0	0
12	Totaal investeringen prijspeil 2017	2.234.000	4.446.000	2.170.000	1.415.000	7.210.000	1.210.000	670.000

Behalve voor de projecten uit bijlage 1 zijn er drie projecten waarvoor in 2017 geen budget wordt aangevraagd, maar waarvoor in de komende jaren wel budget is gereserveerd. Het betreft de volgende projecten.

1) Verbetering ontsluiting Enschede Kennispark (project 14):

De reservering van 4,5 miljoen euro voor een toekomstige bijdrage (2021) aan een verbinding tussen Hengelsestraat - Weerselseweg is gehandhaafd. Op basis van de nadere afweging van haalbaarheid en wenselijkheid wordt in de komende jaren gezien of er voldoende draagvlak is voor een uiteindelijke oplossing.

2) Verbeteren economische bereikbaarheid/structuurversterking (project 15):

Begin/medio 2017 wordt aan u een agenda gepresenteerd om scherper te bepalen welke strategie en projecten bijdragen aan een verbetering van de economische bereikbaarheid van Enschede. De analyses van Tordoir en Marlet in 2015 hebben de noodzaak daarvoor nog eens onderstreept. Om te zijner tijd ook een bedrag aan eigen investeringsmiddelen beschikbaar te hebben, is net als in de vorige prioriteitenlijst voorsnog rekening gehouden met een bijdrage van 1,5 miljoen euro (in 2020) voor het verbeteren van de economische bereikbaarheid.

3) F35 Lambertus Buddestraat-Station CS (project 16):

De kosten van dit tracé zijn in 2015 geraamd op ruim 15 miljoen euro. Op basis van het voorontwerp worden de verdere subsidiemogelijkheden verkend en wordt het ontwerp verder uitgewerkt. Hiervoor is een reservering van 2 maal 250.000 euro in 2018/2019 gemaakt.

¹ Voor exploitatieprojecten 1-4 en 8 wordt uitgegaan dat zij ook na 2023 doorlopen en is dit zodanig ook meegenomen in de berekeningen voor de mobiliteitsreserve met als uitkomst de grafiek in afbeelding 1.

² In de tabel is voor de volledigheid de separate kredietaanvraag voor het fietspad Euregioweg (project 13) ook opgenomen

B: projecten ONDER de streep

Projecten onder de streep							
I	F35 Lonnekerspoorlaan - Oldenzaal						
	Max 2,75 milj eigen middelen nodig	voorber./uitv. tlv exploitatie	0	0	0	0	0
		uitv. te activeren	0	0	0	0	0
II	F35 Hoge Boekelerweg - grens Duitsland						
	Benodigde eigen middelen FM	voorber./uitv. tlv exploitatie	0	0	0	0	0
		uitv. te activeren	0	0	0	0	0
III	Ongelijkvloerse kruising N35 - Oostweg						
	raming p.m.	voorber./uitv. tlv exploitatie	0	0	0	0	0
		uitv. te activeren	0	0	0	0	0
IV	Kruisingen Oldenzaalsestraat - Oude Deventer weg en Lossersestraat						
	Bijdrage conform takentheorie aan provincie	voorber./uitv. tlv exploitatie	0	0	0	0	0
	1e inschatting 0,5 miljoen nodig	uitv. te activeren	0	0	0	0	0
V	Fietsvisie fase 2						
	periode na 2020. Conform fietsvisie nog een opgave van € 14 miljoen	voorber./uitv. tlv exploitatie	0	0	0	0	0
	50% eigen middelen nodig = € 7 miljoen	uitv. te activeren	0	0	0	0	0
VI	Veiligheidsaanpassingen spooroverwegen Station - Euregioweg						
	Veiligheidsmaatregelen ter compensatie voor niet doorgaan	voorber./uitv. tlv exploitatie	0	0	0	0	0
	ongelijkvloerse spoorkruising Euregioweg; kosten FM	uitv. te activeren	0	0	0	0	0

In de projectenlijst zijn ook een aantal projecten opgenomen die 'onder de streep' zitten. Dit zijn de projecten die zonder extra financiële middelen of zonder een andere prioritering niet uitgevoerd kunnen worden. Hieronder worden deze projecten kort toegelicht en wordt (voor zover mogelijk) aangegeven welke bedragen hiermee gemoeid zijn.

1. Fietsroute F35 deel Lonnekerspoorlaan – Oldenzaal en verbinding naar Duitsland:

Voor het deel tussen de Lonnekerspoorlaan en Oldenzaal zal nog een nadere tracéverkenning, ontwerp en kostenraming opgestart moeten worden. Vooralsnog gaan we conform het Masterplan F35 in deze projectenlijst uit van 5.500.000 euro voor de aanleg. Uitgaande van een subsidie van 50% tot 75% bedraagt de benodigde eigen bijdrage 1,38 tot 2,75 miljoen euro. De mogelijke uitvoering in de komende jaren is hierdoor nog onzeker.

2. Fietsroute F35 van Noord Esmarkerrondweg tot en met Duitse Grens/Gronau:

De tracering van de F35 richting Glanerbrug-Gronau is gedacht langs de spoorlijn Enschede maar is vanaf de Noord-Esmarkerrondweg nog niet verder uitgewerkt in plannen. In de 2e helft 2016 is samen met de gemeenten Gronau en Ochtrup een haalbaarheids- en tracéstudie gestart. Voor deze tracé- en haalbaarheidsstudie is een Interreg-subsidie toegekend. De verwachting is dat de resultaten van deze studie begin 2017 voorgelegd worden aan de raad.

3. Ongelijkvloerse kruising N35- Oostweg en eventuele uitbouw RW35 naar 2x2:

Rijkswaterstaat heeft in 2016 maatregelen genomen om de capaciteit en veiligheid op dit kruispunt te verbeteren (verlenging linksaf opstelstrook richting Oostweg). Op de middellange termijn is een structurele oplossing gewenst. Dit zal mogelijk leiden tot een ongelijkvloerse kruising N35-Oostweg en/of de uitbouw van de bestaande rijstroken van de RW35 van 2x1 naar 2x2. In de projectenlijst is vooralsnog geen gemeentelijke budgetreservering opgenomen (staat nu als p.m. post) omdat we nu nog geen zicht hebben op de uiteindelijke oplossingen en de benodigde bijdrage in de kosten.

4. Aanpassingen kruisingen Oldenzaalsestraat met de Lossersestraat en Oldenzaalsestraat met de Oude Deventerweg/Landweerweg:

De Provincie Overijssel laat studies uitvoeren naar de vormgeving van bovengenoemde kruispunten. Bij het eerdere groot onderhoud van de Oldenzaalsestraat zijn deze kruisingen nog niet aangepakt, omdat onduidelijk was of de gekozen vormgeving voldoende toekomstbestendig was. Bij een reconstructie van de kruispunten is het gebruikelijk dat de gemeente meebetaalt naar rato van het aantal "gemeentelijke takken" op de betreffende kruisingen. Er zijn op dit moment nog geen kostenramingen bekend en de planning van de maatregelen is nog onzeker. Ook de Provincie Overijssel zal zich nog moeten oriënteren op de eigen financiële dekking. Vooralsnog wordt de gemeentelijke bijdrage globaal geraamd op € 500.000,-.

5. Fietsprojecten na 2020:

Na 2020 staan er nog vele fietsprojecten op de rol om het fietsnetwerk verder te verbeteren. De voorbereiding en uitvoering is mede afhankelijk van de evaluatie van het Beter Benutten project eind 2017 en de vervolgaanpak in de komende jaren. In de Fietsvisie 2012-2020 staan onder andere de volgende fietsprojecten genoemd:

- Verbeteren bestaande fietspaden langs hoofdweg (gebundelde routes): Windmolenweg, Gronausestraat (parallelwegen), Buurserstraat (Vlierstraat-Broekheurnerrondweg)
- Aanleg ontvlochten fietsroutes (per windrichting):
 - **Noord:** Bosweg-Campuslaan; Viermarkenweg-Mozartlaan-Kottendijk; Voortsweg (Lijsterstraat-Oldenzaalsestraat).

- **Oost:** Floraparkstraat-Tulpstraat-Minkmaatstraat, Hoge Boekelerweg (buiten bebouwde kom), Lenteweg-fietspad Eschmarkelaan-Gronausestraat, Sleutelweg-Lipperkerkstraat-De Klomp, Ekersdijk-Haverkampweg-Moerasspirealaan.
- **Zuid:** Brinkstraat, fietsviaduct RW35-Joh. Wagenaarstraat-Perikweg.
- **West:** Strootsweg-A.Vleerstraat-Twekkelerbeekweg, Kanaalstraat of Lonnekerbrugstraat.

De totale investeringskosten worden in de Fietsvisie geraamd op ruim 14 miljoen (prijspeil 2012). Uitgaande van minimaal 50% subsidie bedraagt de benodigde eigen bijdrage 7 miljoen euro. De mogelijke uitvoering in de jaren na 2020 is hierdoor nog onzeker.

6. Reservering aanpassingen spoorkruispunten Enschede-Gronau.

Een nadere studie omtrent mogelijk te nemen maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren op de spoorwegovergangen Enschede-Gronau zal in samenwerking met ProRail plaatsvinden. Volgens afspraken met ProRail zijn we contractueel verplicht om deze studie uit te voeren. Voor mogelijke verbeteringen/aanpassingen dient t.z.t. nog een budget gereserveerd te worden, afhankelijk van de uitkomsten van deze studie.

Bijlage 3: Overzicht stand van zaken uitgevoerde projecten 2015-2016

HOV Hengelosestraat:

De aanleg van het laatste deel van het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) in het gedeelte van de Hengelosestraat tussen de Goolkatenweg en de Uranusstraat is in 2016 gerealiseerd. De aannemer is in de eerste week van maart gestart met de uitvoering en de werkzaamheden zijn voor de zomer 2016 afgerond. De HOV-midden is nu met deze realisatie in zijn geheel afgerond.

Vervangen verkeerslichten Oliemolensingel-Boulevard 1945-Hogelandsingel:

In november 2016 is de vervanging van de verkeersregelininstallatie op het kruispunt Oliemolensingel-Boulevard 1945-Hogelandsingel gepland.

Regionaal Verkeersmanagement Systeem:

In 2016 is in samenwerking met de Provincie Overijssel, de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede een regionaal verkeersmanagement systeem geïmplementeerd. Hierdoor is het mogelijk om op regionaal niveau verkeersregelscenario's te ontwikkelen en in te schakelen

Vervanging/upgrading Parkeerrouteverwijssysteem:

In 2016 is de vervanging /upgrading van het Parkeerrouteverwijssysteem aanbesteed. De uitvoering is gestart medio 2016 en zal begin 2017 geheel afgerond worden.

F35 Business en Science Park – Tweekelerzoom:

Brug: Het verbinden van de fietssnelweg F35 vanuit Hengelo met het tracé tussen Go Planet naar het Tweekelveld (incl. fietsbrug ten hoogte van de Auke Vleerstraat) is in 2016 verder voorbereid. De (nieuwe) aanbesteding van de brug is inmiddels gestart en de huidige planning is om de deze nieuwe brug en de aansluitende delen uit te voeren in de eerste helft van 2017.

Aansluitende fietspaden F35: Voor het fietspad F35 is het ontwerp nader uitgewerkt en met het Waterschap afgestemd in verband met de benodigde aanpassingen aan de Elsbeek. De realisatie van het tracé vindt eveneens in de eerste helft van 2017 plaats.

F35 Tweekelerzoom:

In 2013 is de ontbrekende schakel F35 tussen Auke Vleerstraat en Lambertus Buddestraat gerealiseerd. Hiermee is wederom een ontbrekende schakel van de F35 klaar.

F35 deel Lambertus Buddestraat-Station:

Om beter inzicht te krijgen in het benodigde ruimtebeslag en de kosten van deze F35-schakel tussen de Lambertus Buddestraat en het Centraal Station is door de afd. Ontwerp in 2016 een schetsontwerp opgesteld inclusief kostenraming. Op basis van dit ontwerp zal nader overleg met o.a. ProRail plaatsvinden over de mogelijke uitvoerbaarheid.

F35 Studie Noord-Esmarkerrondweg-Gronau-Ochtrup:

De tracering van de F35 richting Glanerbrug-Gronau is gedacht langs de spoorlijn Enschede maar is vanaf de Noord-Esmarkerrondweg nog niet verder uitgewerkt in plannen. In de 2e helft 2016 is samen met de gemeenten Gronau en Ochtrup een haalbaarheids- en tracéstudie gestart. Voor deze tracé- en haalbaarheidsstudie is een Interreg-subsidie toegekend. De verwachting is dat de resultaten van deze studie begin 2017 voorgelegd worden aan de raad.

Fietspad Zuid Esmarkerrondweg:

De werkzaamheden voor het aanleggen van het fietspad aan de Zuid Esmarkerrondweg tussen de Derkinksweg en de kruising met de Holterhofweg zijn in 2016 uitgevoerd. De voorbereiding van het noordelijke deel tussen de Derkinksweg en de Steversweg is in voorbereiding. De uitvoering is te verwachten in de 1^e helft van 2017. Voor de laatste fase van het ontbrekend deel tussen de Holterhofweg en de Holzikerbrinkweg dienen nog de benodigde gronden verworven te worden. Deze procedure loopt nog.

Fietspad Lentepad;

Het bestaande Lentepad als fietspad tussen Station Eschmarke en de Gronausestraat is in 2016 verbeterd en geasfalteerd. Dit pad vormt een belangrijke verbinding tussen Eschmarke en het Euregiobedrijventerrein.

Fietsenstalling en oversteek noordelijke Stationsomgeving:

De bouw van de fietsenstalling aan de noordzijde is in het najaar 2016 gestart en wordt begin 2017 afgerond. De realisatie van de voetgangersverbinding naar het station zal naar verwachting in het 2^e kwartaal 2017 volgen afhankelijk van de verdere procedures binnen ProRail met betrekking tot buitendienststelling.

Verbetering fietsenstalling Station zuidzijde:

De gemeente Enschede heeft in 2016 een begin gemaakt met de aanpak van fietsdiefstallen bij het Centraal Station. We richten ons op drie speerpunten te weten mens, voertuig en infrastructuur. Het verbeteren van het bewust veilig stallen van de fiets (mens), het gebruik van betere sloten (voertuig) en veilige stallingen (infrastructuur) is in 2016 gestart en zal ook in 2017 vervolgd worden. Het project is onderdeel van het Beter Benutten 2 programma.

Nieuwe fietsenstalling Station Kennispark:

Het ontwerp van de nieuwe fietsenstalling Kennispark is in 2016 opgesteld en nader besproken met ProRail/NS. De uitvoering is gepland in 2017.

Ontvlochten fietsroute Boswinkel;

De uitvoering van deze ontvlochten fietsroute (fietsstraat) in Boswinkel is in het 3^e kwartaal 2016 afgerond en deze fietsstraat is tezamen met de nieuwe gedragscampagne "Enschede Fietsstad 2020" geopend. Het project is onderdeel van het Beter Benutten 2 programma.

Ontvlochten fiets route Wooldrik/Hogeland-noord:

Dit project betreft de aanleg van een fietsstraat van Eschmarke naar Enschede-centrum v.v. via de route Zuid Esmarkerrondweg – Tegelerweg – Heutinkstraat - Boulevard (zuidelijke parallelweg) als onderdeel van het ontvlochten fietsnetwerk Enschede. Het ontwerp is in 2016 afgerond en de aanbesteding en uitvoering is in de 1^e helft 2017 gepland. Het project is onderdeel van het Beter Benutten 2 programma.

Ontvlochten fietsroute Stadsveld:

Dit project betreft de aanleg van een ontvlochten fietsroute door Stadsveld via de F. Bolstraat naar de Rembrandtlaan als onderdeel van het ontvlochten fietsnetwerk Enschede. Het ontwerp is in 2016 afgerond en de aanbesteding en uitvoering is in de 1^e helft 2017 gepland. Het project is onderdeel van het Beter Benutten 2 programma.

Ontvlochten fietsroute Pathmos - Horstlanden Veldkamp:

Dit project betreft de aanleg van een ontvlochten fietsroute door de wijken Pathmos Horstlanden-Veldkamp via de Zweringweg-Usselerweg-Zwedeweg-Emmastraat als onderdeel van het ontvlochten fietsnetwerk Enschede. Het ontwerp is in 2016 afgerond en de aanbesteding en uitvoering is in de 1^e helft 2017 gepland. Ook dit project is onderdeel van het Beter Benutten 2 programma.

Aanpak sociaal onveilige locaties; Tunnel Eschmarke en geluidschermen RW35:

In 2016 is de Eschmarketunnel verfraaid met een kunstschildering om de sociale veiligheid voor de fiets te verbeteren. Ook de geluidschermen bij de fietstunnels RW35 zijn verfraaid om bij te dragen aan het verbeteren van de sociale veiligheid en aantrekkelijkheid van Enschede

Fietsnietjes binnenstad (verplaatsen en bijplaatsen):

In 2016 zijn er op een aantal locaties in het centrum fietsnietjes geplaatst, zoals op het busstation van Heekplein (210 fietsnietjes) en nog circa 50 fietsnietjes op diverse andere plekken in de binnenstad.

Gedragbeïnvloeding d.m.v. fietscampagne Enschede Fietsstad 2020:

Na een Europese aanbesteding zijn we medio 2016 zijn we gestart met de gedragscampagne "Enschede Fietsstad 2020". Met deze campagne willen we mensen heel gericht benaderen om het fietsgebruik verder te stimuleren, ook in het kader van het subsidieproject Beter Benutten 2. Enschede richt zich enerzijds op de bestaande groep fietsers en anderzijds op (auto)mobilisten die veel tijdens de spitsuren onderweg zijn.

Fietsvoorzieningen bij Meerjaren Investeringsplan Wegen (MIW) projecten:

In 2016 is de Deurningerstraat tussen de Lijsterstraat en de Beekstraat aangepakt. Hierbij zijn de bestaande fietsvoorzieningen verbreed van 1,50 naar 1,75 m.